

A background image showing several wind turbines in a field under a clear blue sky. The turbines are white with three blades each. The field is brown, suggesting autumn or winter. The sky is a pale blue.

18.10.2022

EU har brug for en solidaritetsplan for at komme ud af energikrisen

Det bliver en hård vinter for EU, og sammenholdet vil blive testet, som temperaturen falder. En enkelt vinter klarer EU nok – men hvad hvis krisen viser sig at blive mere langvarig?

Skrevet af

Anders Overvad

Scenariet er på nuværende tidspunkt langt fra urealistisk.

EU har på flere områder handlet rettidigt, og det har sikret, at vi i det mindste har fyldt vores gaslagre – så hvis vinteren ikke bliver alt for hård, og vi alle sammen sparer på energien, vil der være energi nok – men højere priser må vi desværre nok vænne os til.

De høje priser gør i den grad ondt på forbrugerne, der lige nu slås med en galoperende inflation, som desværre også rammer de befolkningsgrupper, som i forvejen har mindst. Derfor ser vi i øjeblikket flere tusinde europæere går på gaden i f.eks. Prag og Leipzig, for at advokere for en ophævelse af sanktionerne mod Rusland, så der igen kan flyde billig gas til EU, og derved få energipriserne ned. Ser vi på forbrugertilliden hen over de europæiske lande, er den flere steder på et historisk lavpunkt, og 30 procent af de europæiske forbrugere forventer nu stigende ledighed, hvilket er det højeste niveau siden 2010. En så lav forbrugertillid vidner om, at de europæiske befolkninger er klar over situationens alvor.

Også mange virksomheder er pressede. Herhjemme høre vi om flere mindre erhvervsdrivende, så som bagere og lokale købmænd, der må lukke fordi de ikke længere kan betale deres regninger. Situationen er langt fra holdbar og i hele EU kæmper virksomheder lige nu med de stigende energi- og råvarepriser, som ses af flere som en trussel mod deres eksistens. Nogle virksomheder, som f.eks. Volkswagen frygter at de på nuværende tidspunkt må flytte deres produktion ud af Tyskland, fordi energipriserne eroderer konkurrenceevnen. I mange år har netop de lave energipriser været en af de europæiske virksomheders konkurrencefordele – og hvor lang tid går der før energipriserne vender tilbage til deres sædvanlige niveau?

Situationen har selvfølgelig fået europæiske politikere til at reagere, og indtil videre er der sendt mere end 550 mia. euro ud i EU, svarende til 3,8 pct. af BNP, ud i økonomien for at skærme virksomheder og forbrugere, viser tal fra Tænk tanken Bruegel. Tilbage da Coronakrisen brød ud, optog EU-landene i fællesskab gæld svarende til 5 pct. af BNP, så det er bestemt ikke småpenge, der aktiveres, og for at sige det direkte, så er der et voldsomt tryk på de finanspolitiske kedler – og statsgæld er der jo heller ikke lige frem kommet mindre af de seneste år.

Selvom ingen går fri, er situationen meget forskellig tværs over EU, og det gør det svært at koordinere politikken, da landene har behov for forskellig medicin. Mere samarbejde ville ellers være gavnligt nu, hvor EU i øjeblikket betaler 10 gange så meget for gas som amerikanerne, og 2/3 gange så meget som i Asien – bl.a. fordi EU-

landene i deres iver for at sikre energiforsyningerne byder priserne op – også på det globale marked.

Den manglende udsigt til, at krigen i Ukraine stopper foreløbigt, kombineret med, at Nord Stream gasledningerne er ødelagt, betyder, at den nuværende energikrise trækkes i langdrag. Det vil i hvert fald næppe være en politisk vindersag at bruge ressourcer på at reparere en gasledning, der har forvoldt så mange problemer.

Det er nu ikke fordi, EU har set passivt til mens krisen har udfoldet sig. Udover at fylde gaslagrene op har EU fremlagt en seriøs plan for, hvordan EU bliver fri af russisk energi, bedre kendt under navnet RepowerEU. Planen er god og nødvendig. Der er bare det men, at EU først har reduceret sin afhængighed af Rusland tilstrækkeligt i 2027. Det er lang tid, men det tager desværre tid at opføre

ny vedvarende energi og gennemføre energieffektivitetstiltag. Det er den rigtige vej at gå, men man kan blive i tvivl om, hvorvidt vi har nok hænder med de nødvendige kompetencer til at komme i mål.

EU skal undgå at blive sat i en position, hvor situationen bliver så ulidelig, at der for alvor kommer fart på diskussionen om at ophæve sanktionerne mod Rusland. Det kan EU kun, hvis man indstiller sig på en langvarig økonomisk skyttegravskrig - og det kommer til at kræve andre værktøjer end dem, som er taget i brug.

Vigtigst er her at undgå nationale soloture – vi kan kun komme igennem denne krise sammen, så initiativer a la ”svenske energi til svenskere”, som man hørte i den svenske valgkamp er ikke vejen frem. Det vil kun gøre ondt være. EU bør derfor arbejde på en fælles solidaritetsplan.

En sådan plan bør have fokus på et fælles gasindkøb, for EU har gode erfaringer fra coronakrisen med fælles indkøb af værnemidler – og de erfaringer bør der drages nytte af. Den nuværende situation hvor EU betaler mere for gassen end andre er uholdbar.

EU-kommissionen prøvede allerede at etablere et samarbejde omkring gasopkøb i foråret med lanceringen af ”European Energy Platform”. Platformen skulle facilitere et frivilligt samarbejde omkring gasindkøb mellem EU-landene. Platformen har desværre ikke fået den nødvendige opbakning, og derfor har Kommissionsformanden Ursula von der Leyen igen advokeret for et større samarbejde omkring gasindkøb.

Det er dog ikke kun Ursula von der Leyen der har talt for et dybere samarbejde. I en kronik i Financial times den 5. oktober slog formanden for det Europæiske Råd Charles Michel et slag for en egentlig energiunion i EU – indtil nu har energipolitik været et nationalt anliggende. Ikke alle lande er lige glade for ideen, men energikrisen viser også tydeligt, at der er behov for en vis koordinering af energipolitikken.

Fælles for både Ursula von der Leyen og Charles Michel forslag er, at samarbejdet vil være nøglen til at komme igennem energikrisen. Samarbejde vil dog ikke kunne gøre det alene.

Ikke alle lande har det nødvendige finanspolitiske råderum til at foretage de nødvendige investeringer, og derfor bør der også arbejdes på en fælles fond – som det mindste bør man i hvert fald få aktiveret ubrugte regionalfondsmidler. Midlerne bør øremærkes til at fremrykke energieffektivitetstiltag, som vil lade os høste de lavthængende frugter. Vi kan måske ikke nå meget inden denne vinter, men derfor kan vi godt forberede os til de kommende år.

Og sidst men ikke mindst er det afgørende at energien fordeles mellem EU's lande, og flyder derhen hvor manglen er størst. Bryder solidariteten i EU sammen, vil det være katastrofalt for de videre samarbejde. Alle kraftværker der kan, bør således være klar til at kunne producere, også selvom der er tale om kulkraft- og atomkraftværker, her må forsyningssikkerheden for en periode få førsteprioritet.

Ingen håber på en langvarig konflikt, men vi bliver i EU nødt til at komme op med en politik, som ikke kun løser problemet på langt sigt, men også tager hånd om de mere kortsigtede udfordringer – for som Keynes sagde det "In the long run we are all dead".